

MLGP4 CLIMATE ACTION
CLIMATE SERIES

CLIMATE DICTIONARY

İKLİM SÖZLÜĞÜ

Daiva Matonienė & Abdulvahap Sevim

The language of climate shapes the future
we choose | İklim eylemi, seçtiğimiz
kelimelerle başlar.

A WORD TO BEGIN

We dedicate this dictionary to everyone who wants to build a more equitable, conscious, and inclusive language on climate issues, both today and for the future.

SÖZE BAŞLARKEN

Bu sözlüğü hem bugün hem gelecek için iklim konusunda daha adil, bilinçli ve kapsayıcı bir dil kurmak isteyen herkese ithaf ediyoruz.

FOREWORD

As climate change becomes increasingly evident in our daily lives, this dictionary aims to serve as a guide. Our goal is to strengthen climate literacy by explaining complex concepts in clear and accessible language. By presenting technical terms in a way that resonates with a broad audience, this booklet was prepared to raise public awareness of climate issues.

This dictionary features over 40 key terms, each explained through clear definitions enriched with examples relevant to everyday life and the Turkish context. From greenhouse gases to renewable energy, from climate justice to carbon footprints, the concepts are brought to life in a way that everyone can understand.

Designed as an accessible reference for anyone seeking to learn more about climate change, this publication targets a wide audience—from civil society organizations and decision-makers to students and concerned citizens. Our main goal is to equip readers with the knowledge needed to inspire action and meaningful contributions. The examples and explanations reflect Turkey's unique realities, connecting climate concepts to the lived experiences of individuals and communities.

Raising climate awareness in Türkiye is a shared responsibility. I see this dictionary as a bridge—making the language of climate more inclusive and understandable. I am pleased to share this valuable resource with you. May it guide us all as we take stronger, more informed steps toward climate action. Every informed step we take in the face of the global climate crisis matters. We hope this dictionary becomes a companion on that journey.

Daiva Matonienė
MLGPClimate Türkiye Team Leader

ÖNSÖZ

İklim değışikliğinin her geen gn hayatımızda daha belirgin hale geldiği bir dnemde, bu sözlük sizlere rehberlik etmeyi amalıyor. Amacımız, karmaşık terimleri sade bir dille aıklayarak iklim okuryazarlığını güçlendirmektir. Teknik kavramları, toplumun anlayabileceği bir üslupla sunduğumuz bu kitapçık, iklim farkındalığını artırmak için hazırlandı.

Bu sözlükte 40'tan fazla anahtar terim yer alıyor. Her terim, günlük hayatımızdan ve Türkiye bağlamına uygun örneklerle zenginleştirilmiş açıklamalarla anlaşılır kılındı. Sera gazlarından yenilenebilir enerjiye, iklim adaletinden karbon ayak izine kadar pek çok kavram, karmaşık terimlerin ötesine geçerek herkesin okuyup anlayabileceği şekilde ele alındı.

Bu eser, iklim değışikliği hakkında bilgi almak isteyen herkes için erişilebilir bir başvuru kaynağı olarak tasarlandı. Yerel yönetimlerden sivil toplum kuruluşlarına, karar alıcı ve uygulayıcılara, öğrencilerden vatandaşlara kadar geniş bir kitleyi hedefliyor. Temel hedefimiz, okurları bilgiyle donatarak iklim eylemlerine katkıda bulunmalarını teşvik etmektir. Sunduğumuz rnek ve açıklamalar, Türkiye'nin zgn koşullarını gözeterek iklim konusunun günlük yaşamımızla olan bağını gösteriyor.

Türkiye'de iklim bilincinin yükselmesi, hepimizin ortak sorumluluğudur. Bu nedenle bu sözlüğü iklim dilini herkesin anlayabileceği bir köprü olarak görüyoruz. Okuyucularımızı bu önemli kaynakla buluşturmaktan mutluluk duyuyoruz. İklim konusunda hep birlikte daha gl adımlar atmamız dileğiyle.

Küresel ısınma ve iklim krizi karşısında attığımız her bilinli adım büyük önem taşıyor. Umarız bu sözlük, attığımız her adımda bize kılavuz olur.

Abdulahap Sevim
MLGPClimate Uzmanı

JUST TRANSITION

In the context of climate change, a just transition refers to processes that ensure social equity while transforming the economy toward a low-carbon or net-zero structure. The aim of such a transition is to make all communities stakeholders in the transformation of the entire economic system, ensuring that no one is left behind. This includes supporting everyone in acquiring new skills and access to decent work opportunities. For example, providing retraining and social support for workers in fossil fuel-dependent sectors is a key component of a just transition.

ADİL DÖNÜŞÜM

İklim değışikliğı bağlamında adil dönüşüm (ya da adil geçiş), ekonominin düşük karbonlu veya net sıfır bir yapıya dönüştürölürken toplumsal eşitliğı gözetlen süreçleri ifade eder. Böyle bir dönüşümde ekonomik sistemin tamamında tüm toplulukların paydaş olması amaçlanır; kimseyi geride bırakmayacak önlemlerle herkesin yeni iş ve beceri kazanması desteklenir. Örneğın, fosil yakıtlara dayalı sektörlerde çalışan işçilere yeniden eğitim ve sosyal destek sağlanması, adil dönüşümün bir parçasıdır.

COP (CONFERENCE OF THE PARTIES)

COP is the abbreviation for the annual United Nations climate conferences, formally known as the Conference of the Parties. These conferences bring together countries that are signatories to the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) to negotiate international agreements and advance climate action. For example, the Paris Agreement was adopted at COP21, held in Paris in 2015.

COP (TARAFLAR KONFERANSI)

COP kısaltması, iklim değışikliğı konusuna adanmış yıllık Birleşmiş Milletler konferanslarını (Conference of Parties) tanımlar. Bu konferanslarda BM İklim Değışikliğı Çerçeve Sözleşmesi'ne (UNFCCC) taraf ülkeler bir araya gelerek iklim eylemlerini ve uluslararası anlaşmaları müzakere eder. Örneğın Paris Anlaşması, 2015'te Paris'te düzenlenen COP21'de kabul edilmiştir.

RESILIENCE

Resilience refers to the ability of a community or environment to withstand and recover from the potential impacts of climate change. It involves anticipating and managing climate risks, minimizing damage, and restoring functionality after disruptive events. For instance, a city that can quickly repair its infrastructure after a hurricane is considered to have high climate resilience.

DİRENÇLİLİK

Dirençlilik, bir topluluk veya çevrenin iklimin olası etkilerine karşı dayanma ve toparlanma gücünü ifade eder. İklim etkilerini öngörüp yönetebilme, zararları en aza indirme ve şoktan sonra gereken iyileşmeyi gerçekleştirme yeteneği önemlidir. Örneğin, bir kasırga sonrası altyapısını hızla yeniden onarabilen şehirler iklim dirençliliği yüksek kabul edilir.

NATURE-BASED SOLUTIONS

Nature-based solutions are approaches that support climate change adaptation and mitigation efforts by protecting, restoring, and sustainably managing ecosystems. These solutions help address climate challenges while preserving biodiversity.

Examples include conserving mangrove forests to reduce coastal flooding or rehabilitating wetlands to prevent urban floods. By working with nature, such practices offer climate solutions that also protect livelihoods and enhance ecosystem resilience.

DOĞA TEMELLİ ÇÖZÜMLER

Doğa temelli çözümler, iklim değişikliğine uyum ve etkilerin hafifletilmesi çabalarını ekosistemleri koruma, restore etme ve sürdürülebilir kullanma yoluyla destekleyen yöntemlerdir. Bu çözümler, biyolojik çeşitliliği korurken kıyı taşkınlarına karşı mangrov ormanlarının muhafaza edilmesi veya selleri önlemek için sulak alanların rehabilite edilmesi gibi pratikler içerir. Böylece doğa odaklı yöntemlerle hem iklim sorunlarına çözüm aranır hem de geçim kaynakları korunur.

SUSTAINABILITY

Sustainability refers to a development and living approach that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs. It integrates environmental protection, economic viability, and social well-being to ensure long-term balance and resilience.

In the context of climate change, sustainability involves reducing greenhouse gas emissions, protecting ecosystems, using resources efficiently, and adopting inclusive development models. It recognizes climate action as not only an environmental necessity but also a social and economic transformation.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Sürdürülebilirlik, bugünün ihtiyaçlarını karşılarken gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama kapasitesini tehlikeye atmayan bir kalkınma ve yaşam anlayışını ifade eder. Çevresel, ekonomik ve sosyal boyutları birlikte ele alarak doğal kaynakların korunmasını, toplumsal refahın artırılmasını ve uzun vadeli istikrarın sağlanmasını hedefler.

İklim değişikliği bağlamında sürdürülebilirlik; sera gazı emisyonlarının azaltılmasını, ekosistemlerin korunmasını, kaynakların verimli kullanımını ve kapsayıcı kalkınma modellerinin benimsenmesini gerektirir. Bu yaklaşım, iklim eyleminin yalnızca çevresel değil aynı zamanda ekonomik ve toplumsal bir dönüşüm olduğunu kabul eder.

LEAVING NO ONE BEHIND

Leaving no one behind ensures that all individuals and communities are meaningfully included in climate action and sustainable development, and that the benefits of the transition are shared fairly. It aims to prevent climate policies from deepening social, economic, or regional inequalities by prioritizing those most at risk.

In the context of climate change, this principle calls for the inclusion and protection of vulnerable groups—such as low-income communities, women, youth, persons with disabilities, and those most exposed to climate impacts—and is a core pillar of both just transition and climate justice.

KİMSEYİ GERIDE BIRAKMAMA

Kimseyi geride bırakmama ilkesi, iklim eylemi ve sürdürülebilir kalkınma süreçlerinde tüm bireylerin ve toplumların eşit biçimde sürece dâhil edilmesini ve dönüşümden adil şekilde faydalanmasını ifade eder. Bu yaklaşım, iklim politikalarının ve uygulamalarının sosyal, ekonomik ve bölgesel eşitsizlikleri derinleştirmemesini; aksine kırılgan grupları güçlendirmesini hedefler.

İklim değişikliği bağlamında kimseyi geride bırakmama; düşük gelirli grupların, kadınların, gençlerin, engellilerin ve iklim etkilerine en açık toplumların karar alma süreçlerinde görünür olmasını ve desteklenmesini gerektirir. Bu ilke, adil dönüşüm ve iklim adaletinin temel dayanaklarından biridir.

CIRCULAR ECONOMY

A circular economy refers to models of production and consumption that use resources efficiently, minimize waste, and promote regeneration. In this approach, products are designed to be reused, repaired, or recycled at the end of their life cycle, rather than discarded.

For example, promoting second-hand clothing in the textile industry or converting plastic waste into new products are common practices within a circular economy.

DÖNGÜSEL EKONOMİ

Döngüsel ekonomi, kaynakları verimli kullanan, atıkları en aza indiren ve yenilenmeyi teşvik eden üretim-tüketim modellerini tanımlar. Bu yaklaşımda ürünler ömrünün sonunda geri dönüşüm ve yeniden kullanım döngüsüne sokulur. Örneğin, tekstil sektöründe ikinci el kullanımı yaygınlaştırmak veya plastik atıkları yeni ürünlere dönüştürmek döngüsel ekonomi uygulamalarındandır.

MITIGATION

Mitigation refers to efforts to reduce the severity of climate change by lowering greenhouse gas emissions or removing carbon dioxide from the atmosphere. Actions such as transitioning to clean energy sources like wind and solar, improving energy efficiency, adopting sustainable agricultural practices, and protecting forests all fall under mitigation strategies.

These measures aim to significantly reduce emissions in line with the Paris Agreement's goal of limiting global warming to 1.5°C.

ETKİLERİN HAFİFLETİLMESİ (MİTİGASYON)

İklim değışikliğinin etkilerini hafifletmek, sera gazı emisyonlarını azaltmak veya atmosferden karbondioksit çekmek gibi önlemler olarak iklim değışikliğinin şiddetini düşürmek demektir. Rüzgar ve güneş enerjisi gibi temiz enerjiye geçiş, enerji verimliliği artışı, sürdürülebilir tarım uygulamaları ve ormanların korunması bu kapsamda yapılan eylemlerdendir. Bu önlemler, Paris Anlaşması'nın 1,5°C hedefine ulaşmak için sera gazı salımını büyük ölçüde düşürmeyi amaçlar.

EMISSIONS TRADING SYSTEM (ETS)

An Emissions Trading System is a market-based mechanism that regulates carbon emissions by setting limits and allowing the trading of emission allowances. Governments or regional authorities allocate emission quotas to sectors, and entities with surplus allowances can sell them to those needing more, thus creating a carbon market.

Türkiye's new Climate Law includes provisions for establishing and managing a national ETS. The system aims to reduce greenhouse gas emissions in a cost-effective manner by encouraging mitigation where it is most efficient.

EMİSYON TİCARET SİSTEMİ (ETS)

Emisyon Ticaret Sistemi, karbon salımlarına kısıt getirerek piyasa mekanizmasıyla karbon ticaretini yöneten bir sistemdir. Devletler veya bölgesel otoriteler, sektörlerle salım kotası belirler ve fazla salım hakkı olanlar, azaltım yapanlara karbon kredisi satarak gelir elde edebilir. Türkiye'nin yeni İklim Kanunu da ETS kurulması ve yönetimini içeren bir düzenleme getirmiştir. Bu sayede sera gazı emisyonları daha az maliyetle azaltılmaya çalışılır.

FEEDBACK LOOP

Climate feedback loops occur when a change in the climate system triggers additional changes that reinforce and accelerate the original shift, creating a self-amplifying cycle. For example, as Arctic ice melts, darker ocean surfaces are exposed, absorbing more heat and further accelerating warming—a process known as positive feedback.

When multiple feedback loops interact, they can push the climate system toward tipping points, leading to irreversible changes.

GERİ BİLDİRİM DÖNGÜSÜ

İklim geri bildirim döngüleri, iklimdeki bir değişikliğin başka değişiklikleri tetikleyerek zincirleme ve kendini güçlendiren reaksiyonlar yaratmasıdır. Örneğin Kuzey Kutbu'ndaki buz eritip kıyıların koyulaşması daha fazla ısı emilmesine neden olarak ısınmayı hızlandırır (pozitif geri bildirim). Bu tür döngüler bir arada ilerlerse devrilme noktalarına yol açarak iklimi geri döndürülemez biçimde değiştirebilir.

WEATHER VS. CLIMATE

Weather refers to atmospheric conditions—such as temperature, precipitation, wind, and humidity—at a specific place and time. Climate, on the other hand, is the long-term average of these weather patterns, typically measured over a period of 30 years or more.

For example, a sunny day is a weather event, while the "Mediterranean climate" describes the typical temperature and rainfall patterns of a region over decades. Since the Industrial Revolution, human activity has caused significant changes to the Earth's climate system.

HAVA DURUMU VE İKLİM

Hava durumu, belirli bir anda ve yerdeki atmosferik koşulları (sıcaklık, yağış, rüzgâr vb.) tanımlarken, iklim ise bu koşulların uzun dönemli ortalamasıdır. Örneğin 'güneşli bir gün' bir hava durumu örneğiyken, "Akdeniz iklimi" 30 yıl veya daha uzun dönemdeki tipik sıcaklık ve yağış desenidir. Sanayi devrimi sonrası insan faaliyetleri iklim üzerinde ciddi değişikliklere yol açmaktadır.

IPCC (INTERGOVERNMENTAL PANEL ON CLIMATE CHANGE)

The IPCC is an international panel that compiles the most reliable scientific information on climate change. Established under the auspices of the World Meteorological Organization (WMO) and the United Nations Environment Programme (UNEP), the IPCC assesses scientific developments in climate research and provides evidence-based recommendations to policymakers.

Its reports are widely regarded as the most authoritative scientific references on global warming and climate policy.

IPCC (HÜKÜMETLERARASI İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ PANELİ)

IPCC, iklim değışikliğı ile ilgili en güvenilir bilimsel bilgileri derleyen uluslararası bir paneldir. Dünya Meteoroloji Örgütü ve UNEP gözetiminde kurulan IPCC, iklim bilimindeki gelişmeleri değerlendirerek karar alıcılar için kanıta dayalı tavsiyeler sunar. IPCC raporları, küresel ısınma ve iklim politikaları hakkında en yetkin bilimsel rehber olarak kabul edilmektedir.

CLIMATE JUSTICE

Climate justice refers to placing equity and human rights at the center of climate-related decisions and actions. The concept emphasizes the responsibility of high-emitting, industrialized countries—those most responsible for the climate crisis—to support those who have contributed the least but are often the most affected. For example, establishing climate funds that assist less developed nations reflects a climate justice perspective, ensuring fairness in the global response to climate change.

İKLİM ADALETİ

İklim adaleti, iklim değışikliğıyle ilgili karar ve eylemlerin merkezine eşitlik ve insan haklarını koymayı ifade eder. Bu kavram, başta sanayileşmiş ülkeler olmak üzere büyük emisyon yaratmış ülkelerin sorumluluklarını vurgular; yani en çok kirletenlerin daha az kirletene yardım etmesi gerektiğini öne sürer. Örneğin iklim fonlarının kurulmasında, daha az gelişmiş ülkelerle iş birliği yapılması iklim adaleti bakış açısını yansıtır.

CLIMATE FINANCE

Climate finance refers to the financial resources and instruments used to support projects aimed at combating climate change and enhancing climate adaptation. It enables large-scale investments that facilitate the transition to a climate-friendly economy and strengthen communities' capacity to cope with climate impacts. Funding can come from various sources—such as grants, loans, or revenues from carbon taxes—and through mechanisms like the Green Climate Fund.

İKLİM FİNANSMANI

İklim finansmanı, iklim değışikliğıyle mücadele ve uyum projelerini finanse etmek için kullanılan mali kaynak ve araçları tanımlar. Bu finansman, iklim dostu ekonomiye geçişe ve toplumların iklim etkilerine uyum kapasitesini güçlendirmesine olanak tanıyan büyük ölçekli yatırımları içerir. Kaynaklar hibe, kredi veya karbon vergisi gelirleri gibi farklı kanallardan sağlanabilir (ör. Yeşil İklim Fonu gibi mekanizmalar).

CLIMATE SECURITY

Climate security refers to the assessment and management of risks that climate change poses to peace, stability, and human well-being. The impacts of the climate crisis—such as increased food, water, and livelihood insecurity—can drive displacement, competition over resources, and social unrest.

For instance, supporting local communities in drought-affected regions facing resource scarcity is an example of a climate security strategy aimed at reducing conflict risk.

İKLİM GÜVENLİĞİ

İklim güvenliği, iklim değişikliğinin yol açabileceği çatışma ve toplumsal istikrarsızlık risklerini değerlendirip yönetmeyi amaçlar. İklim krizinin kötü etkileri gıda, su ve geçim güvensizliğini artırarak göç ve yarışmalar yaratabilir; iklim güvenliği bu riskleri azaltmayı hedefler. Örneğin kuraklık nedeniyle kaynak sıkıntısı çekilen bölgelerde yerel toplumları desteklemek, iklim güvenliği stratejisinin parçası olabilir.

CLIMATE OVERSHOOT

Climate overshoot refers to the period during which global warming exceeds the 1.5°C threshold set by the Paris Agreement. Although the goal is to limit warming to 1.5°C, scientific projections indicate that this limit may be temporarily surpassed.

If the overshoot persists, it could cause irreversible harm to ecosystems and societies. Therefore, immediate and deep emission reductions are essential to minimize the duration and consequences of such an overshoot.

İKLİM HEDEFİ LİMİT AŞIMI

İklim hedefi limit aşımı, küresel ısınmanın 1.5°C'lik sınırı aştığı dönemleri ifade eder. Paris Anlaşması ısınmayı 1.5°C ile sınırlamayı hedefler, ancak bilimsel senaryolar bu sınırın aşılabileceğini göstermektedir. Bu aşımın uzun sürmesi ekosistemler ve toplumlar üzerinde geri döndürülemez zararlar yaratabilir; bu nedenle derhal emisyonların keskin biçimde azaltılması gereklidir.

CLIMATE CRISIS

The climate crisis refers to the wide-ranging and severe problems caused by global warming, including extreme weather events, rising sea levels, biodiversity loss, food and water insecurity, and social disruption. Since the 1800s, human activities have increased the Earth's average temperature by approximately 1.2°C—making this the root cause of the crisis.

If left unaddressed, the climate crisis will lead to more frequent and intense hurricanes, floods, droughts, and conflicts, posing escalating threats to people and the planet.

İKLİM KRİZİ

İklim krizi, küresel ısınmanın yol açtığı ekstrem hava olayları, deniz seviyesinin yükselmesi, biyoçeşitlilik kaybı, gıda-su krizi ve toplumsal bozulma gibi ciddi sorunların toplamını tanımlar. 1800'lerden bu yana insan faaliyetleri dünyanın ortalama sıcaklığını ~1.2°C artırmış ve bu durum iklim krizinin temel nedenidir. İklim krizi aşılmazsa kasırgalar, seller, kuraklıklar ve çatışmalar daha sık ve şiddetli hale gelmektedir.

CLIMATE LAW

A climate law is a national legal framework that governs a country's efforts to address and adapt to climate change. Türkiye's first Climate Law, adopted in 2025, established a comprehensive structure for reducing greenhouse gas emissions and enhancing climate resilience.

The law incorporates key concepts such as just transition, emissions trading systems, and climate justice, aiming to align national efforts with international climate goals.

İKLİM KANUNU

İklim Kanunu, bir ülkenin iklim değişikliğiyle mücadele ve uyum çalışmalarını düzenleyen ulusal yasal çerçevedir. Türkiye'de ilk İklim Kanunu 2025'te kabul edilmiş olup, sera gazı emisyon azaltımı ve iklim değişikliğine uyum için kapsamlı bir yapı kurmuştur. Bu kanun "adil geçiş", "emisyon ticaret sistemi" ve "iklim adaleti" gibi kavramları da mevzuata kazandırarak uluslararası iklim hedeflerine uyumu amaçlamaktadır.

CLIMATE POLICY

Climate policy encompasses the strategies and principles set by governments to combat climate change. Türkiye's new climate policy is guided by principles such as "common but differentiated responsibilities," climate justice, public participation, and sustainability. This means national climate action is designed to align with development goals while safeguarding the rights and interests of all segments of society.

İKLİM POLİTİKASI

İklim politikası, hükümetlerin iklim değişikliğiyle mücadele yönünde belirlediği strateji ve ilkeleri kapsar. Türkiye'nin yeni iklim politikası, "ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar", iklim adaleti, katılım ve sürdürülebilirlik gibi ilkeleri esas alır. Yani ulusal iklim eylemlerinde, hem kalkınma hedefleri hem de toplumun tüm kesimlerinin hakları gözetilir.

CARBON FOOTPRINT

A carbon footprint measures the total amount of greenhouse gases—primarily carbon dioxide and methane—emitted into the atmosphere by an individual, organization, or product. A larger carbon footprint indicates higher emissions and a greater contribution to the climate crisis.

It includes both direct and indirect emissions from energy use, transportation, food consumption, and the production of goods and services.

KARBON AYAK İZİ

Karbon ayak izi, bir kişi, kuruluş veya ürünün atmosfere saldığı toplam sera gazı miktarının ölçüsüdür. Büyük karbon ayak izi, daha fazla CO₂ ve metan salımı demektir ve iklim krizine katkısı gösterir. Bu iz, enerji kullanımı, ulaşım, tüketilen gıda ve mal-hizmetlerin üretimi dahil tüm doğrudan ve dolaylı emisyonların toplamıdır.

CARBON MARKETS

Carbon markets are trade-based mechanisms that provide financial incentives for activities that reduce greenhouse gas emissions. In these systems, emission reductions are converted into carbon credits, which can be bought and sold.

For example, a company can offset its emissions by purchasing carbon credits from a project that actively reduces emissions. This enables the private sector to contribute to emission reductions through cost-effective means.

KARBON PİYASALARI

Karbon piyasaları, sera gazı emisyonlarını azaltan faaliyetleri finansal olarak teşvik eden ticarete dayalı mekanizmalardır. Bu sistemlerde emisyon azaltımları karbon kredilerine dönüştürülür ve bu krediler alınıp satılabilir. Örneğin, bir şirket karbon azaltımı yapan bir projeden karbon kredisi alarak salınımlarını dengeleyebilir. Böylece özel sektör de emisyonlarını düşürmeye ekonomik kaynaklarla katkıda bulunur.

DECARBONIZATION

Decarbonization refers to the process of reducing a society's greenhouse gas emissions while increasing the amount of carbon absorbed from the atmosphere. It requires fundamental changes across all sectors—from energy production and industry to agriculture and construction.

Examples of decarbonization efforts include investing in renewable energy, transitioning to electric vehicles in land transportation, and implementing climate-friendly urban planning.

KARBONSUZLAŞTIRMA

Karbonsuzlaştırma, bir toplumun sera gazı emisyonunu azaltmayı ve atmosferden emilen karbon miktarını artırmayı hedefleyen süreci ifade eder. Enerji üretiminden sanayiye, tarımdan inşaata kadar üretim-tüketim biçimleri köklü biçimde değiştirilir. Örneğin yenilenebilir enerji kaynaklarına yapılan yatırımlar, kara taşımacılığında elektrikli araçlara geçiş ve çevreci şehir planlamaları karbonsuzlaştırma çabalarının örnekleridir.

CARBON TAX

A carbon tax is a fee imposed on fossil fuels such as coal, oil, and natural gas, based on their carbon content. In essence, it charges emitters for each unit of carbon dioxide released into the atmosphere.

This tax reflects the social and environmental costs of carbon emissions in the market price and can generate revenue to support low-carbon investments and climate-friendly initiatives.

KARBON VERGİSİ

Karbon vergisi, kömür, petrol ve doğal gaz gibi fosil yakıtların içerdikleri karbon miktarına göre uygulanan bir vergidir. Yani yakıtın her biriminden atmosfere saldığı karbon miktarı kadar ek ücret alınır. Bu vergi, karbon salımının sosyal ve çevresel maliyetini fiyata yansıtır ve elde edilen gelirler düşük karbonlu yatırımlara yönlendirilebilir.

CARBON SINK

A carbon sink is a natural process or system that absorbs more carbon dioxide from the atmosphere than it emits. Forests, oceans, wetlands, and soil are major carbon sinks.

For example, oceans absorb atmospheric CO₂ through photosynthesis and physical processes, while forests store carbon in trees and soil. Protecting and enhancing these natural carbon sinks is a critical strategy in the fight against climate change.

KARBON YUTAĞI

Karbon yutağı, atmosferden saldığı karbondioksitten daha fazlasını emen süreç veya alanlardır. Ormanlar, okyanuslar, sulak alanlar ve toprak bu rolü üstlenir. Örneğin okyanuslar fotosentez ve fiziksel çözünme yoluyla atmosferik CO₂'yü emer, ormanlar ise ağaçlar ve toprakta karbonu depolar. Doğal karbon yutaklarının korunması, iklim değışikliğiyle mücadelede kritik stratejilerden biridir.

CARBON REMOVAL AND CARBON CAPTURE

Carbon removal refers to solutions that extract greenhouse gas emissions from the atmosphere—ranging from planting trees and managing soil to using technological methods. For example, afforestation or restoring wetlands helps remove carbon dioxide from the air.

Carbon capture and storage (CCS), on the other hand, involves capturing CO₂ emissions from sources like power plants and storing them deep underground to prevent their release into the atmosphere.

KARBON UZAKLAŞTIRMA VE KARBON YAKALAMA

Karbon uzaklaştırma, bitki ekiminden toprak yönetimine veya yapay yöntemlere kadar sera gazı emisyonlarının atmosferden geri çekilmesini sağlayan çözümleri kapsar. Örneğin ağaçlandırma veya bataklık restore etme ile karbon atmosferden uzaklaştırılır. Karbon yakalama ve depolama ise, enerji santrallerinden çıkan CO₂'yi yerin derinliklerinde güvenli şekilde tutarak atmosfere gitmesini önler.

LOSS AND DAMAGE

Loss and damage refers to the destruction and harm caused by the unavoidable impacts of climate change—despite efforts to mitigate and adapt. It includes both economic and non-economic consequences.

Economic losses may involve damaged infrastructure or the loss of agricultural land, while non-economic losses include cultural heritage, human lives, or community displacement—impacts that cannot be easily measured in monetary terms.

KAYIP VE ZARAR

“Kayıp ve zarar”, kaçınılmaz iklim değışikliğı etkilerinin neden olduğı talanları ve kayıpları ifade eder. Azaltım ve uyum çabalarına rağmen ortaya çıkan olumsuz sonuçlar bu kapsamdadır. Ekonomik kayıplar altyapı tahribatı veya tarım arazilerinin yok olması şeklindedir; ekonomik olmayanlar ise kültürel miras veya can kaybı gibi parasal olmayan zararları içerir.

TIPPING POINT

A tipping point refers to a critical threshold beyond which changes in the climate system become irreversible, regardless of future reductions in greenhouse gas emissions.

Examples include the melting of the Greenland ice sheet or the thawing of permafrost. Crossing such tipping points can trigger rapid and dangerous consequences for biodiversity and human societies alike.

KRİTİK EŞİK

Kritik eşik, sera gazı emisyonları ne kadar azaltılsa da geri dönüşümsüz değişimlerin başlayacağı sınırları ifade eder. Örneğin Grönland buz tabakalarının erimesi veya permafrostun çözülmesi, kritik eşik örneklerindendir. Bu tür eşikler aşılsa, biyoçeşitlilik ve insan toplumları üzerinde çok tehlikeli etkiler hızla ortaya çıkar.

GLOBAL WARMING VS. CLIMATE CHANGE

Global warming refers to the rise in the Earth's average temperature caused by the increasing concentration of greenhouse gases in the atmosphere. Climate change encompasses the broader, long-term shifts resulting from this warming—such as rising sea levels, melting glaciers, and altered precipitation patterns.

As human activities, especially the use of fossil fuels, continue to release emissions, global warming intensifies and causes lasting damage to the planet's climate systems.

KÜRESEL ISINMA VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

Küresel ısınma, atmosferdeki sera gazlarının artması sonucu Dünya'nın ortalama sıcaklığının yükselmesi demektir. İklim değişikliği ise bu ısınmanın etkisiyle uzun vadede oluşan geniş kapsamlı değişimleri kapsar; deniz seviyesinin yükselmesi, buzulların erimesi, değişen yağış düzenleri gibi. İnsan faaliyetleri fosil yakıt kullanımını sürdürdükçe küresel ısınma artmakta ve bu da iklim sistemine kalıcı zararlar vermektedir.

BLUE ECONOMY

The blue economy is an approach that promotes economic development through the sustainable use of ocean and coastal resources. It includes traditional maritime sectors such as fisheries, tourism, and shipping, as well as emerging industries like offshore wind energy and aquaculture.

The goal is to generate economic opportunities and improve societal well-being while ensuring the long-term health and protection of marine ecosystems.

MAVİ EKONOMİ

Mavi ekonomi, okyanus ve kıyı kaynaklarının sürdürülebilir kullanımıyla ekonomik kalkınmayı hedefleyen bir yaklaşımı anlatır. Deniz ürünleri, turizm, deniz taşımacılığı gibi geleneksel deniz endüstrileri yanı sıra açık deniz rüzgâr enerjisi ve su ürünleri yetiştiriciliği gibi yeni sektörleri içerir. Amaç, okyanusların korunurken toplumsal refahı artıran ekonomik fırsatlar yaratmaktır.

GREEN ECONOMY

A green economy is an economic model that promotes growth and development while reducing environmental risks and ecological degradation. It aims to improve human well-being and social equity while significantly lowering carbon emissions, resource depletion, and pollution.

In a green economy, investments are directed toward renewable energy, energy efficiency, sustainable agriculture, circular economy practices, and nature-based solutions. The core objective is to decouple economic growth from environmental harm while creating decent jobs and long-term resilience.

YEŞİL EKONOMİ

Yeşil ekonomi, çevresel riskleri ve ekolojik tahribatı azaltırken ekonomik büyümeyi ve toplumsal refahı birlikte hedefleyen bir kalkınma modelidir. Bu yaklaşım, sera gazı emisyonlarını, doğal kaynak kullanımını ve kirliliği önemli ölçüde azaltmayı amaçlarken insan refahını ve sosyal eşitliği güçlendirmeyi esas alır.

Yeşil ekonomide yatırımlar; yenilenebilir enerji, enerji verimliliği, sürdürülebilir tarım, döngüsel ekonomi uygulamaları ve doğa temelli çözümler gibi alanlara yönlendirilir. Temel amaç, ekonomik büyümeyi çevresel tahribattan ayırıştırarak (decoupling) nitelikli istihdam yaratmak ve uzun vadeli dirençliliği sağlamaktır.

NET ZERO

Net zero refers to the balance between the amount of greenhouse gases emitted into the atmosphere and the amount removed through reduction or removal efforts. In other words, any carbon dioxide released is offset by an equivalent amount being captured or eliminated.

Achieving net zero requires a deep transformation of energy, transportation, and industrial systems in order to prevent the most severe consequences of climate change.

NET SIFIR

Net sıfır, insan faaliyetleri sonucu atmosfere salınan sera gazı miktarı ile bu gazların ortadan kaldırılmasını sağlayan çabaların eşitlenmesi anlamına gelir. Yani, salınan karbondioksit miktarı dengelemek üzere aynı miktarda karbon uzaklaştırılır veya emisyon azaltılır. Net sıfıra ulaşmak, iklim değişikliğinin en kötü sonuçlarını önlemek için enerji, ulaşım ve sanayi sistemlerinde köklü dönüşümü gerektirir.

REGENERATIVE AGRICULTURE

Regenerative agriculture refers to farming practices that restore soil health, improve ecosystems, reduce water use, and support biodiversity. These methods include minimizing soil disturbance, encouraging crop diversity, and using organic fertilizers such as compost and manure.

As a result, more carbon is sequestered in the soil, moisture is better retained, and agricultural land becomes more productive and resilient.

ONARICI TARIM

Onarıcı tarım, toprağı ve ekosistemi iyileştiren, su kullanımını azaltan ve biyolojik çeşitliliğı destekleyen tarım yöntemlerini kapsar. Örneğın toprağı düzenli döndürmeyen, bitkiler arası dölüme önem veren ve organik gübre kullanan yöntemler direnci artırır. Bu sayede karbon toprakta daha fazla tutulur, toprak suyu muhafaza eder ve tarım arazilerinin verimliliğı yükselir.

PARIS AGREEMENT

The Paris Agreement is an international treaty adopted at COP21 in 2015, aiming to limit global warming to well below 2°C—preferably to 1.5°C—above pre-industrial levels. Signed by 196 countries, the agreement requires parties to set national climate targets and update them every five years with increasing ambition.

Through this framework, countries cooperate on both reducing greenhouse gas emissions and implementing adaptation measures to address the impacts of climate change.

PARİS ANLAŞMASI

Paris Anlaşması, 2015'te COP21'de kabul edilen ve küresel ısınmayı sanayi öncesi seviyelere göre 2°C'nin oldukça altında (tercihen 1.5°C ile) sınırlamayı amaçlayan uluslararası bir anlaşmadır. 196 ülke tarafından imzalanan bu anlaşma, ülkelerin iklim hedeflerini belirleyip beşer yıllık dönemlerle güncellemesini zorunlu kılar. Böylece taraflar, hem sera gazı azaltımı hem de iklim değişikliğine uyum önlemleri konusunda işbirliğini sürdürür.

REDD+

REDD+ (Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation) is a mechanism aimed at lowering greenhouse gas emissions by reducing deforestation and forest degradation. It encourages carbon storage through forest conservation, sustainable management, and reforestation—particularly in developing countries.

Since nearly one-quarter of global emissions are linked to forest loss, REDD+ represents a vital strategy in the global effort to combat climate change.

REDD+

REDD+ (Reducing Emissions from Deforestation and forest Degradation), ormansızlaşma ve orman tahribatını azaltarak sera gazı emisyonlarını düşürmeyi amaçlayan bir mekanizmadır. Gelişmekte olan ülkelerde ormanların korunması, sürdürülebilir yönetimi ve yeniden ağaçlandırma yoluyla karbon depolanması teşvik edilir. REDD sayesinde küresel emisyonların yaklaşık dörtte biri ormanlardan kaynaklandığı için bu mekanizma iklim değişikliğiyle mücadelede önemli bir stratejidir.

GREENHOUSE GAS EMISSIONS

Greenhouse gas emissions refer to the release of gases into the atmosphere that trap heat and contribute to global warming. The main greenhouse gases include carbon dioxide, methane, nitrous oxide, and fluorinated gases.

Since the industrial era, human activities—such as burning fossil fuels, agriculture, and industrial processes—have increased these gases to dangerous levels. Reducing greenhouse gas emissions is one of the most critical steps in addressing the climate crisis.

SERA GAZI EMISYONLARI

Sera gazı emisyonları, atmosferde ısı tutucu etki yaratan gazların atmosfere salınmasıdır. Karbondioksit, metan, azot oksit ve florlu gazlar başlıca sera gazlarıdır. Sanayileşme sonrası insan faaliyetleri (örneğin fosil yakıt yakımı, tarım ve sanayi süreçleri) bu gazların miktarını tehlikeli seviyelere çıkararak küresel ısınmaya neden olmuştur. Sera gazı emisyonlarının azaltılması, iklim krizi ile mücadelede en kritik adımdır.

TRANSPARENCY

Transparency refers to the clear and accurate reporting of countries' progress toward their climate commitments. Under the Paris Agreement, all countries are required to regularly report on their greenhouse gas emissions and adaptation efforts.

Transparent reporting builds trust and cooperation in climate action, enabling the development of effective policies based on shared data and mutual accountability.

ŞEFFAFLIK

Şeffaflık, ülkelerin iklim taahhütlerine ilişkin ilerlemelerini açık ve doğru biçimde raporlamasıdır. Paris Anlaşması kapsamında tüm ülkeler sera gazı emisyonları ve uyum çabalarını düzenli olarak bildirmek zorundadır. Şeffaf raporlama, iklim eyleminde güven ve iş birliğini güçlendirir; böylece herkes üzerine düşeni yaparken oluşan veriler doğrultusunda etkin politikalar geliştirilebilir.

NATIONALLY DETERMINED CONTRIBUTIONS (NDCS)

Nationally Determined Contributions (NDCs) are short- and medium-term climate action plans developed by each country under the Paris Agreement, with the goal of keeping global warming below 1.5°C. These plans are updated every five years and outline measures for both emission reductions and climate adaptation.

NDCs serve as the core framework for each country's climate commitments, including emission reduction targets and climate finance strategies.

ULUSAL KATKI BEYANLARI (UKB)

Ulusal Katkı Beyanları (Türkiye'de UKB), Paris Anlaşması çerçevesinde her ülkenin küresel ısınmayı 1.5°C'nin altında tutma hedefiyle geliştirdiği kısa ve orta vadeli iklim eylem planlarıdır. Bu planlar beş yılda bir güncellenir ve sera gazı azaltımı ile uyum çabalarını içerir. UKB'ler, her ülkenin emisyon indirimi taahhütleri ve iklim finansman stratejilerinin ana çerçevesini belirler.

NATIONAL ADAPTATION PLANS (NAPS)

National Adaptation Plans (NAPs) are strategic frameworks developed by countries to enhance resilience and strengthen their capacity to adapt to the impacts of climate change. These plans outline measures across key sectors such as agriculture, water management, and infrastructure.

Each country, including Türkiye, designs and implements NAPs based on its local conditions and vulnerabilities to ensure effective climate adaptation.

ULUSAL UYUM PLANLARI

Ulusal Uyum Planları (UUP), ülkelerin iklim değişikliğinin etkilerine karşı dayanıklılığı ve uyum kapasitesini güçlendirmek için hazırladıkları planlardır. UUP'ler, tarım, su yönetimi, altyapı gibi alanlarda alınacak önlemleri düzenler. Türkiye gibi her ülke, iklim değişikliğine uyum için yerel koşullara uygun stratejiler belirleyerek bu planları uygulamaya koyar.

UNFCCC (UNITED NATIONS FRAMEWORK CONVENTION ON CLIMATE CHANGE)

The UNFCCC is an international environmental treaty adopted in 1992 to address climate change. Signed by 198 countries, it serves as the foundation for key climate agreements such as the Paris Agreement and the Kyoto Protocol.

The UNFCCC Secretariat oversees tasks such as organizing COP conferences and maintaining records of national climate commitments.

UNFCCC (BM İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ÇERÇEVE SÖZLEŞMESİ)

UNFCCC, 1992'de kabul edilen ve iklim değışikliğıyle mücadeleyi amaçlayan uluslararası çevre sözleşmesidir. 198 ülkenin imzaladığı bu çerçeve, Paris Anlaşması ve Kyoto Protokolü gibi uluslararası iklim anlaşmalarının temelini oluşturur. UNFCCC sekreteryası, COP toplantılarının düzenlenmesi ve ulusal beyanların kaydını tutmak gibi görevleri üstlenir.

ADAPTATION (CLIMATE ADAPTATION)

Adaptation refers to all activities aimed at reducing the vulnerability of communities and systems to the expected adverse effects of climate change. It includes measures to address risks such as extreme weather events, sea-level rise, biodiversity loss, and food and water insecurity.

Examples of adaptation strategies include developing drought-resistant crop varieties, strengthening water infrastructure, and implementing urban flood prevention measures.

UYUM (İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE UYUM)

Uyum, iklim değışikliğinin beklenen olumsuz etkilerine karşı toplulukların ve sistemlerin hassasiyetini azaltmayı hedefleyen her türlü faaliyeti kapsar. Aşırı hava olayları, deniz seviyesi yükselmesi, biyoçeşitlilik kaybı, gıda-su güvencesizliği gibi risklere karşı önlemler almak uyum kapsamındadır. Tarımda kuraklığa dayanıklı ürün çeşitleri geliştirmek, su altyapısını güçlendirmek veya kentsel sel önlemleri almak uyum stratejisi örneklerindendir.

RENEWABLE ENERGY

Renewable energy is derived from naturally replenishing sources such as wind, sunlight, flowing water, and geothermal heat. Unlike fossil fuels, these sources are sustainable, clean, and virtually limitless in the long term.

The share of renewables in global electricity generation is rapidly increasing, and with major investments, these sources could supply the majority of the world's electricity by 2030.

YENİLENEBİLİR ENERJİ

Yenilenebilir enerji, rüzgâr, güneş, su akışı ve jeotermal gibi doğal olarak sürekli yenilenen kaynaklardan elde edilen enerjidir. Fosil yakıtlardan farklı olarak, bu kaynaklar sürdürülebilir, temiz ve uzun vadede sınırsız kullanılabilir. Küresel elektrik üretiminde yenilenebilir enerjinin payı hızla artmakta; 2030'a kadar büyük yatırımlarla bu kaynaklar dünyanın elektriğinin çoğunu sağlayabilecek düzeye çıkabilir.

GREENWASHING

Greenwashing is the act of portraying a company or organization as environmentally friendly without making meaningful efforts to reduce its carbon footprint. For example, a fossil fuel-based company may launch sustainability campaigns to improve its image while failing to implement substantial environmental improvements.

This practice misleads consumers and undermines trust in genuine climate policies and actions.

YEŞİL AKLAMA

Yeşil aklama, bir şirketin veya kuruluşun gerçekten karbon azaltımı yapmıyorken kendini çevre dostu göstermesi eylemidir. Örneğin, fosil yakıt kullanan bir şirketin sürdürülebilir bir imaj çizmek için eğitim kampanyaları düzenlemesi, ancak önemli çevresel iyileştirmeler yapmaması yeşil aklamaya örnek olabilir. Bu durum tüketicileri yanıltır ve iklim politikalarına güven kaybettirir.

GREEN JOBS

Green jobs are fair and inclusive employment opportunities that arise from the production of environmentally friendly goods and services or from sustainable practices. Examples include jobs in renewable energy facilities, recycling plants, and sustainable farming operations.

These roles not only help reduce carbon emissions but also foster economic transformation by creating new demands for training and skills development.

YEŞİL İŞLER

Yeşil işler, çevre dostu ürün ve hizmetlerin üretimiyle ya da sürdürülebilir süreçlerle ortaya çıkan, adil ve kapsayıcı istihdam fırsatlarıdır. Örneğin yenilenebilir enerji tesisleri, geri dönüşüm fabrikaları veya sürdürülebilir tarım işletmeleri yeşil iş kategorisine girer. Bu işler hem karbon salımını azaltır hem de yeni eğitim ve beceri gereksinimleri yaratarak ekonomiyi dönüştürür.

FINAL NOTE

The climate crisis cannot be addressed through technical solutions alone—it also requires a shared understanding and a common language. This glossary goes beyond simplifying concepts; it aims to strengthen decision-making, public awareness, and collective action on climate change.

The words we use shape how we think and how we act. Making the language of climate more just, inclusive, and accessible is therefore a foundational step toward effective climate action.

We hope this glossary serves as a living reference for everyone engaged in climate dialogue, policymaking, and action.

SON SÖZ

İklim krizi yalnızca teknik çözümlerle değil, ortak bir anlayış ve doğru bir dille aşılabılır. Bu sözlük, iklimle ilgili kavramları sadeleştirmenin ötesinde; karar alma süreçlerini, toplumsal farkındalığı ve ortak eylemi güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Kullandığımız kelimeler, nasıl düşündüğümüzü ve nasıl hareket ettiğimizi şekillendirir. Bu nedenle iklim dilini daha adil, daha kapsayıcı ve daha anlaşılır kılmak, etkili iklim eyleminin temel adımlarından biridir.

Bu çalışmanın, iklim konusunda söz söyleyen, karar alan ve harekete geçen herkes için yaşayan bir başvuru kaynağı olmasını diliyoruz.

REFERENCES / KAYNAKLAR

- Climate Dictionary: Speak Climate Fluently | PDF <https://www.scribd.com/document/824019839/KL-M-S-ZL-1700946896>
- Türkiye's First Climate Law: A New Era in Green Transformation – Yeşil Büyüme – <https://yesilbuyume.org/turkiyenin-ilk-iklim-kanunu-yesil-donusumde-yeni-bir-cag/>
- Key Concepts – Turkish Climate Change Presidency
- <https://iklim.gov.tr/sss/temel-kavramlar>
- <https://www.undp.org/publications/climate-dictionary>

**MLGP4
CLIMATE**

CONTACT US - İLETİŞİM

<https://mlgp4climate.com/>

mlgp4climate@gmail.com

[+90 537 747 62 69](tel:+905377476269)